

مقالاتی در باب تاریخ، ادب و فرهنگ ایران

محمود میدسالار

www.ketab.ir

www.ketab.ir

سرشناسه	امیدسالار، محمود، ۱۳۲۹ - OmidSalar, Mahmoud
عنوان و نام پدیدآور	مقالاتی در باب تاریخ، ادب و فرهنگ ایران / تألیف محمود امیدسالار.
مشخصات نشر	تهران: انتشارات دکتر محمود افشار با همکاری انتشارات سخن، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۶۴۰ ص.
فروست	مجموعه انتشارات ادبی و تاریخی دکتر محمود افشاریزدی؛ شماره ۲۱۴. گنجینه کلیات و مقالات؛ ۷۱.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۵۹۴۲-۸۸-۰
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	نمایه.
موضوع	ادبیات فارسی -- تاریخ و نقد
موضوع	Persian Literature -- History and criticism
رده بندی کنگره	۸۴۰/۹
رده بندی دیویی	۸۳۴۷۱۳۹۷/الف PIR۳۳۷۵
شماره کتابشناسی ملی	۵۳۶۰۴۱۲

مقالاتی در باب تاریخ، ادب و فرهنگ ایران

تألف: محمود امیدسالار

گرافیکست، طراح و مجری: کاوه حسین بیگلر
صفحه‌آرا: زینب ربیور حویباری
لیتوگرافی: کوثر آزاده
چاپ متن: آزاده
صحافی: حقیقت
تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه
چاپ اول: پاییز ۱۳۹۷

ناشر

انتشارات دکتر محمود افشار
خیابان ولی عصر، بالاتر از چهارراه ولی، پان‌عاشق، نسب
تلفن: ۲۲۷۱۳۹۳۶ دورنما: ۲۲۷۱۳۹۳۶
با همکاری انتشارات سخن
خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان وحید نظری، پلاک ۴۸
تلفن: ۵-۶۶۹۵۳۸۰۴ دورنما: ۶۶۴۰۵۰۶۲
تلفن تماس برای تحویل کتاب در تهران و شهرستان‌ها
۵-۶۶۹۵۳۸۰۴

فهرست مطالب

یادداشت ۱۷

جامعه‌شناسی ادبی ۱۹

ایران، اسلام و روشنفکران عالی ۲۱

ملاحظات درباره شاهنامه، تاریخ و زبان فارسی ۴۳

از داستان‌های شاهنامه تا داستان‌های شاهنامه‌شناسی ۷۱

اسکندر، زن و تاریخ ۸۳

تحلیل ادبی ۱۰۱

تسلسل روایات و وحدت ادبی شاهنامه ۱۰۳

نکته‌ای در باب تقدیم شاهنامه به سلطان محمود ۱۳۳

احتمالی در معنی مثل «شاهنامه آخرش خوش است» ۱۴۷

احتمالی درباره معنی اصطلاح «از بن دندان» در ادب فارسی ۱۶۷

هردوت در خانه سایه ۱۷۷

سعدی در ایرلند ۱۹۱

متن‌شناسی ۲۰۱

لهجه و تصحیح متون کلاسیک فارسی ۲۰۳

ابیات گرشاسپ‌نامه در نسخه خطی تاج‌المآثر مورخ ۶۹۴ ۲۲۵

- ۲۴۱..... ملاحظاتی پیرامون متن دیوان عنصری
- ۲۵۱..... برخی پیشنهادات در باب تصحیح ابیاتی در دیوان فرخی سیستانی
- ۲۶۳..... پیشنهادی در تصحیح بیت آغازین قصیده داغگاه فرخی
- ۲۷۱..... ادبیات تطبیقی
- ۲۷۳..... از مصر باستان تا شاهنامه: لزوم احتیاط در مطالعات تطبیقی
- ۲۸۹..... از شمیر یقوب لیث تا شمشیر کنت جان دو وارن
- ۳۰۵..... کتابشناسی
- ۳۰۷..... نکته‌ای دربارهٔ ترجمهٔ تفسیر طبری
- ۳۱۵..... دربارهٔ السواد الا - م - کیم ابوالقاسم اسحاق بن محمد سمرقندی
- ۳۲۳..... ثعالبی و مرغنی
- ۳۵۱..... جستاری در عدم تعارض عال نام با شاهنامه فردوسی
- ۳۶۹..... شهریارنامه
- ۴۱۱..... باز هم در باب شهریارنامه
- ۴۳۱..... استاد صفا و کتاب حماسه‌سرایی او
- ۴۵۹..... دربارهٔ کتاب کوچه
- ۴۹۵..... رجال
- ۴۹۷..... محمد قزوینی
- ۵۳۹..... مجتبی مینوی
- ۵۶۵..... در باب پسران مجتبی مینوی در انگلستان
- ۵۷۳..... سعید نفیسی
- ۵۹۵..... دو نکته در شرح حال سعید نفیسی
- ۶۰۷..... نمایه

یادداشت

دکتر محمود امیدسالار از فلسفای دورمانده از وطن است که همواره دل در گرو مهر زبان و ادب فارسی داشته و در وزگاران جوانی تا کنون آثار درخشانی به انگلیسی و فارسی در این حوزه از خود به یادگار گذاشته است. چند ویژگی در آثار امیدسالار هست که به کار او اهمیتی بیش‌بها می‌دهد: نخست بی‌طرفی و بی‌غرضی اوست در عالم تحقیق. اگر نقد درستی ببیند، بی‌پرده و با حفظ امانت در جایی از آن یاد می‌کند یا نوشته خود را اصلاح می‌کند. پیر و جوان هم برای او فرقی ندارد. سخن حق از هر که بشنود برایش پذیرفتنی است. نسبت به اغلب خاورشناسان همواره دیدی انتقادی دارد و معتقد است نباید چشم و گوش بسته به آراء ایشان استناد کرد. بر این باور است که نظر بسیاری از محققان غربی بی‌تأثیری از شرایط سیاسی و دیدگاههای دولتهایشان نبوده است. ملاحظه‌ای هم در استفاده از قلم خود ندارد و به خرده‌گیری و نقد بی‌محابای ایشان می‌پردازد. طبیعی است که بدین سبب مورد انتقاد برخی واقع شود. از یک چشم‌انداز شاید بتوان امیدسالار را دنباله‌رو کسروی دانست. زیرا او نیز جزو معدود پژوهشگران ایرانی بود که بی‌ملاحظه به نقد شرق‌شناسان و به تعبیر خودش «شیفتگی ایرانیان به شرق‌شناسان اروپایی» و «اروپایی‌گری در ایران»^۱ می‌پرداخت.

۱. کاروند کسروی، مجموعه ۷۸ رساله و گفتار از احمد کسروی، به کوشش یحیی ذکا، تهران، شرکت سهامی کتابهای جیبی،

قدرشناسی نسبت به کسانی که چیزی به امیدسالار آموخته‌اند یا یاری‌ای رسانده‌اند چنانکه در رفتار او مشهود است در نوشته‌هایش نیز آشکارا دیده می‌شود. دیگر تازه‌جویی‌های اوست و اینکه دست به قلم نمی‌برد مگر اینکه سخن و نظری تازه یا کشفی داشته باشد. از دیگر خصوصیات نوشته‌هایش این است که هرگز باکی ندارد از گفتن و نوشتن حقیقت، حتی اگر مخالف جریانهای روز زمانه باشد. برعکس، در مخالفت با آراء غلط اما پذیرفته‌شده جد و جهدی نشان می‌دهد. از طرف دیگر، شناخت از محیط دانشگاهی امریکا و آشنایی عمیقش با ادبیات انگلیسی باعث شده نگاهی پندریه و شامل داشته باشد و بتواند به داوری‌های سنجیده‌تری در پژوهش‌هایش برسد. در بعضی مسائل اگر گهگاه tendency از خود نشان می‌دهد یا لحنش اندکی دگرگون می‌شود اصل سخنش درست است. توجه به منابع دست اول نیز از اصول کار اوست.

این ویژگیها در نوشته‌های دکتر امیدسالار سبب شد تا ایرج افشار پیش از این دو مجلد از مجموعه مقالات او را در بنیاد مؤلفات افشار به طبع برساند. افشار، به حق، آن مقالات را مفید و همسو با نیت و وقت می‌انست و نشر آنها را ضروری می‌دید. اکنون سومین مجلد از مقاله‌های ایشان نیز با همان نیت انتشار می‌یابد؛ با این توضیح که مناسب دیده شد مقالات این جلد در شش فصل تنظیم یابد: جامعه‌شناسی ادبی، تحلیل ادبی، متن‌شناسی، ادبیات تطبیقی، کتابشناسی، رجال. در این کتاب مجموعه مقالات است طبعاً ممکن است بعضی مطالب در مقالات دیگر تکرار شده باشد و این البته برای کتابی این‌چنینی عیبی نیست و از تازگی سخنان امیدسالار نیز چیزی نمی‌کاهد.

محمد افشین‌وفایی

مرداد ۱۳۹۷